

QURANDA ELM VƏ ÖYRƏNMƏYƏ TƏŞVİQ (Tezislər)

Açar sözlər: *İslam, Quran, elm, təfəkkür, ağıl*

Key words: *Islam, Koran, science, thinking, mind*

Ключевые слова: *Ислам, Коран, наука, мышление, ум*

Allah Təalanın bəşəriyyətə nazil etdiyi ən son nazil etdiyi ən son, ən mükəmməl din olan İslam dininin gücü, üstünlüyü onun müqəddəs kitabı Qurani-Kərimin əsrlərdən - əsrlərə dəyişilməmiş və təhrif olunmamış şəkildə bizə gəlib çatmasıdır. Qəd etmək istərdik ki, heç bir din İslam dini qədər sağlam düşüncəyə, elmə, ağıl və iradəyə, hürriyyətə önəm verməmişdir. Peyğəmbərlərin sonuncusu Həzrəti Məhəmməd Peyğəmbər Allah kəlamını bizə çatdırarkən və şəriət qaydalarını qurarkən bizi kor-koranə təqlidə sövq etməmiş, həqiqəti görməyə, anlamağa, öyrənməyə, aqlımızdan istifadə etməyə çağırmışdır. İslamda ağıl dinin əsasıdır, ağıl olmayan kəs isə şəriət qayda-qanunlarından sorumlu deyil. Ağıl olan, lakin zamanında, vaxtında düşünməyən insan isə peşmançılıq hissindən əziyyət çəkir. Əl-Mülk surəsi, 10: “Onlar: Əgər biz (peyğəmbərlərin öyüd- nəsihətinə) qulaq asıb aqlımızı başımıza yıxsaydıq, cəhənnəm əhli içində olmazdıq! – deyəcək”.

Ağıl sahibləri isə Quranda təriflənir, hər kəsdən üstün tutulur. Bu cür insanlara, əl-Araf surəsi, 199-cu ayətində: “Sən bağışlama yolunu tut, yaxşı işlər görməyi əmr et və cahillərdən üz döndər”- deyər müraciət edilir. Həmçinin. müqəddəs Kitabımıza görə, insan bilmədiyi şey üzərində israr etməməlidir: Əl-isra, 36: “Ey insan! Bilmədiyin bir şeyin ardınca getmə (bacarmadığın bir işi görmə, bilmədiyin sözü də demə), çünki qulaq, göz və ürək – bunların hamısı [sahibinin etdiyi əməl, dediyi sözü barəsində sorğu-sual olunacaqdır]”. Əbu Səid-i hudrinin nəql etdiyi bir hədisə görə, Hz.Məhəmməd (), İmanın əlaməti ağıldır. Onun ağılı nə qədərse, ibadəti də o qədərdir” və ya: Bir zərrəlik ağıl, orucdan da, namazdan da yaxşıdır” demişdir.

Ümumiyyətlə, Quranda 217 ayət bilik və irfandan, 185 ayət kitabdan, 179 ayət haqq və batıldan (haqsızlıqdan), 63 ayət iradədən bəhs edir. Əl-Furkənə görə, Allahdan başqasının biliyi məhduddur, lakin insan Allahdan elm, bilik istəyə bilər. Hətta İslam Peyğəmbəri Məhəmməd Əleyhissəlamə vəhy olunmadan əvvəl Qurani oxumaqla tələsməmək və (Ta-ha, 114): “Pərvərdigara! Mənim elmimi artır!” – de” deyərək müraciət etmək tövsiyə edilir. Yəni, Allah insana oxuduğunu, qəbul etdiyini anlayaraq, dərk edərək qəbul edilməsi müqəddəs Kitabımızda pislənir, insanı şüursuz təqliddən əl çəkməyi əmr edir, onu idraka, təfəkkürə əsaslanaraq, doğru yolu seçməyə çağırır, (Bəqərə surəsi, 170): “Büt-pərəstlərə: “Allahın göndərdiyinə Qurana tabe olun! – deyildiyi zaman, onlar “Biz ancaq atalarımız getdiyi yolla gedəcəyik” – deyirlər. Bəs ataları bir şey anlamayıb, doğru yolda deyildilərsə necə?(Yenədəmi onlara tabe olacaqlar?)”.

Quranda elmə, elm adamlarına yüksək qiymət verilir, “Tanrıdan ancaq qullarının bilikli, elmi olanları qorxar...” (Əl-Fatir, 28). Bu ayəti-kərimə elmlə din arasındakı müqəddəs bağlılığı güstərir. Əlbəttə, insanların həqiqəti qavramaq, qəbul etmək qabiliyyəti və istəyi eyni deyildir, bu səbəbdən də Hz.Məhəmmədə, “Göndərildiyin xalqdan hər tayfanı öz hal və şanına uyğun irşad et...” (Əl-Nahl, 125).

Həmçinin, Quranda elmə təşviq edən bir çox ayətlər mövcuddur. əl-Mücadələ, 11: “Ey iman gətirənlər! Sizə:”Məclislərdə [mömin qardaşlarınıza] yer verin! – deyildiyi zaman (onlara) yer verin ki Allah da sizə [cənnətdə] geniş yer versin. Eləcə də sizə:”Qalxın! deyildikdə, qalxın ki, Allah da sizə iman gətirənlərin və (xüsusilə) elm bəxş edilmiş kimsələrin dərəcələrini ucaltsın. Allah etdiyiniz əməllərdən xəbərdardır!”, Əl-Alaq surəsi, 1-5: 1. “Ya Peyğəmbər! Qurani Kərimi bütün məxluqatı yoxdan yaradan Rəbbinin adı ilə (Bismillah deyərək) oxu! 2. O, insanı laxtalanmış qandan yaratdı, 3.(Ya Peyğəmbər!) (Oxu! Sənin Rəbbin ən böyük Kərəm sahibidir! 4. O Rəbbin ki, qələmlə yazmağı öyrətdi 5. O Rəbbin ki, insana bilmədiklərini öyrətdi”.

Bu ayət isə bir daha ağıl sahiblərinin üstünlüklərini bizə göstərir: “Əz-Zümər, 9: “Yoxsa o (inkar edən kimsə), gecə səcdə edərək və qiyamda duraraq ibadət edən, axirətdən çəkinən və Rəbbinin rəhmətini diləyən kimsə kimidirmi? (Ey Məhəmməd!) De ki: heç bilənlərlə bilməyənlər bir olurmu? Doğrusu ancaq ağıl sahibləri bunları haqqı ilə düşünür”.

Əlbəttə. Bunlarla yanaşı, insanların bilə bilmədiyi şey də var ki, bu gizli bir bilikdir – elmi –lədündür. (Hz.Xızır, Hz.Musa qissəsində olduğu kimi, biri digərinin hərəkətlərini istəsə belə anlaya bilməz, çünki bu elm hətta hər peyğəmbərə belə Allah tərəfindən verilməz). Bununla yanaşı, bizdən hər birimiz ruh haqqında

daha çox bilmək istərdik. Qurani Kərim: “Ey Məhəmməd! Sənə ruh haqqında soruşarlar. De ki: bizə ruh haqqında az bir şey öyrədilmişdir”.

Məlumdur ki, bir çox İslam elmləri, fəh, kəlam və s. elmlər müqəddəs Qurani-Kərimə əsaslanır. İnsanın yaradılış mövzusu Quranda hələ 1400 il bundan əvvəl müasir tibb elminin yalnız XX-XXI əsrlərdə uzun tədqiqatlar sayəsində əldə etdiyi nəticələrlə üst-üstə düşür. Quranda embrion haqqında ləxtələnmiş qan mərhələsində zəliyə və ya çeynənmiş gilə bənzədilir və bildirilir ki, o yalnız 40-42 gün insana bənzəməyə başlayır. Dünya şöhrətli tanınmış professor, elmi məsləhətçi, Anatolmar Assosiasiyasının üzvü s. bu nəticəni qoymuş təcrübələr və elmi tədqiqatlar nəticəsində əldə etmiş və VII əsrdə Həzrəti Məhəmməd Peyğəmbərin (S.A.S) bu bilgilərə. İnformasiyaya yalnız ilahi mənbədən yiyələndiyini qəbul etmişdir.

Məlumdur ki, əgər dəri örtüyündə yanq varsa, ağrı hiss olunur. Quranda cəhənnəndə odla verilən əzab təsvir edilərkən, deyilir ki, dəri yandıqda Allah Təala dəri qatını bərpa edir ki, kafirlər yenidən o əzabı dadsınlar. Ər-Riyadda VIII Tibb simpoziumunda iştirak etmiş Taylan Universitetinin tibb fakültəsinin məşhur professoru, dekanı Tajata Tajoso bütün bunları tibbi cəhətdən təsdiqləmişdir, öz çıxışının sonunda kəliməyi-şəhadəti söyləmiş, İslamı qəbul etmişdir. Onun mühazirələrində iştirak etmiş beş dinləyici həmçinin İslam dinini qəbul etmişlər. Həmçinin Qurani-Kərimdə bütün kainatın isti tütüdən yaradılması haqda bizə xəbər verilir. Məşhur astronom-alim Yaponiyalı Eşiti Ozan müasir astronomiyanın yalnız son illərdə bu nəticəyə gəldiyini söyləmişdir. Belə misallar çox çəkilə bilər. Bu cür dəqiq, heyratamiz məlumatların Quranda keçməsi Allah Təalanın güc və qüdrəti, Hz. Məhəmməd (S.A.S.)-ın həqiqi Peyğəmbər olaraq ən böyük möcüzəsinin Quran olduğunu, İslamın ağıla, idraka, təfəkkürə nə qədər önəm verdiyini, 1400 il bundan əvvəl bilikləri bizə verməklə bizi elmi cəhətdən istiqamətləndirdiyini, bizi elm və mərifət sahibi kimi görmək istədiyini bir daha isbatlayır. Bununla da, Allah Təala bizə kainatın sirlərini tədricən açmışdır. İslam dininin müqəddəs kitabı hər bir alimə öz elmi ilə başqaları ilə bölüşməyi paylaşmağı, bildiyini öyrətməyi əmr edir, bildiklərini əsirgəyənləri qınayır. əl-Bəqərə, 159: “Kitabda (Tövratda) insanlara aşkar etdimiz dəlillərdən sonra göndərdiyimiz nişanələrivə doğru yol göstərən ayələrimizi gizlədən şəxslər Allahın lənətinə düşər olar və bütün lənət bilənlər də onlara lənət oxuyar!” (bu mövzuda həmçinin Əl-Bəqərə, 129, 151, 174; ət-Tövbə, 122, əl-Abəsə, 1-4).

Ədəbiyyat

1. Qurani-Kərim, tərcümə edənlər: Z. Bünyadov və V. Məmmədəliyev, Azərənşr, 1992
2. Kurani-Kerim ve açıklamalı mealı, Səudiyyə Ərəbistan krallığı, Medinei-Münevvere, 1987

Rəyçi: dos. B. Quluzadə

Göndərilib: 19.04.2020

Qəbul edilib: 21.04.2020